

Srednjovjekovni antijudaizam i moderni antisemitizam scenarij poučavanja ili nastavna jedinica

Nastavna jedinica nastala je kao rezultat *online* stručnog usavršavanja na platformi European Schoolnet Academy¹, odnosno u sklopu *MOOC*-a (Massive Open Online Course ili masovni otvoreni *online* tečaj) Europeana in your classroom: building 21st-century competences with digital cultural heritage (*Europeana* u vašoj učionici: razvijanje kompetencija za 21. stoljeće pomoću digitalne kulturne baštine). Navedeni *online* tečaj obuke održan je kroz pet tjedana od 14. siječnja 2019. godine.

Ciljevi *MOOC*-a Europeana in your classroom su razumijevanje važnosti uključivanja europske kulturne baštine u obrazovanje, ali i upoznavanje nastavnika sa bazom podataka Europeana Collections (Zbirka *Europeana*).² Pomoću Europeana Collections i bogatih digitalnih zbirki koje ova baza podataka nudi, nastavnici su tijekom tečaja obuke izradili „*learning scenarios*“ (scenarije poučavanja ili nastavne jedinice) na temu koju su sami izabrali.

Scenarij poučavanja Srednjovjekovni antijudaizam i moderni antisemitizam u originalu je napisan na engleskom jeziku, a objavljen je na mrežnoj stranici *bloga* Teaching with Europeana u listopadu 2019. godine³. Preveden je i prilagođen za potrebe objavljivanja na hrvatskom jeziku.

Temu srednjovjekovnog antijudaizma izabrala sam zbog toga što zbirka Europeana nudi pristup brojnim zanimljivim izvorima, poput srednjovjekovnih kronika i ilustriranih rukopisa, kao i pregršt srednjovjekovnog slikovnog materijala koji učenicama i učenicima može poslužiti u svrhu povijesne interpretacije ili usporedbe. Nadalje, bogatstvo navedenih slikovnih izvora omogućuje učenicama i učenicima razvoj kronološkog razmišljanja i povezivanja, jer omogućuju zorni prikaz veza između srednjovjekovnog antijudaizma i suvremenog antisemitizma.

Ključne riječi: antijudaizam, antisemitizam, *Europeana Collections*, *online* usavršavanje, nastava povijesti

- 1 European Schoolnet Academy je prva europska *MOOC* (Massive Open Online Course ili masovni otvoreni *online* tečaj) platforma koja korisnicima nudi besplatne tečajeve obuke za nastavnike osnovnih i srednjih škola i ostale edukatore (<http://www.eun.org/professional-development/academy>; posjet 6.10.2019.)
- 2 Europeana Collections je baza podataka koja je nastala suradnjom inicijative Europeana sa brojnim europskih arhivima, knjižnicama i muzejima u svrhu digitalizacije europske kulturne baštine za potrebe obrazovanja, razonode ili istraživanja. Ova baza podataka nudi pristup preko 50 milijuna digitaliziranih jedinica (knjige, glazba, umjetnine itd.). Nadalje, nudi pristup virtualnim izložbama, galerijama, *blogovima* i tematskim kolekcijama (<https://www.europeana.eu/portal/hr/about.html>; posjet 6.10.2019.)
- 3 <https://teachwitheuropeana.eun.org/learning-scenarios/medieval-anti-judaism-and-modern-anti-semitism-en-cur-187/>; (posjet 13.10.2019.)

1. OPIS NASTAVNE JEDINICE I POVEZANOST S KURIKULUMIMA

Prikazani scenarij poučavanja može se primijeniti u srednjim školama. U gimnazijama nastavna jedinica može se provesti u sklopu redovne, izborne ili fakultativne nastave, a u srednjim strukovnim školama u sklopu redovne nastave povijesti (onih smjerova čiji plan i program podrazumijeva učenje i svjetske i nacionalne povijesti) ili u sklopu izvannastavnih aktivnosti. Nastavna jedinica namijenjena je učenicima od 13. do 18. godine.

Prema kurikulumu za nastavni predmet Povijest za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj⁴ ishodi nastave povijesti na koje bi se mogao vezati scenarij poučavanja su sljedeći:

Domena Društvo:

- učenik analizira društvene promjene i odnose između društvenih skupina u starome vijeku, srednjem i novom vijeku;
- učenik prosuđuje međusobne odnose različitih društvenih skupina te dinamiku društvenih promjena u Europi i svijetu u prvoj polovici 20. stoljeća;

Domena Politika

- učenik analizira utjecaj državnog uređenja na prava i status pojedinaca u starome vijeku;

Domena Filozofsko-religijsko-kulturno područje

- učenik analizira sukobe i prožimanja religija u društvima i kulturama srednjega i ranoga novog vijeka.

Prema nastavnom programu povijesti za prvi i drugi razred strukovnih (četverogodišnjih škola)⁵ nastavna jedinica može se obraditi u sklopu tema Prve države u povijesti, Počeci kršćanske kulture i civilizacije, Srednjovjekovne civilizacije i križarski ratovi, Kultura srednjovjekovnog društva.

Prema kurikulumu za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj⁶ nastavna jedinica može se obraditi u sklopu domene Ljudska prava (Učenik promiče ljudska prava i sudjeluje u zaštiti ljudskih prava) i domene Demokracija (Učenik promiče pravila demokratske zajednice).

2. CILJ NASTAVNE JEDINICE I NJEZINI ISHODI

Cilj nastavne jedinice je razumjeti da antisemitizam nije isključivo moderna pojava i da korijeni stereotipnog prikazivanja Židova sežu i do razdoblja srednjeg vijeka. Stereotipne reprezentacije židovske zajednice ukorijenjene su u europsku kulturu.

4 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_27_557.html (posjet 13.10.2019.)

5 <https://www.ncvvo.hr/nastavni-planovi-i-programi-za-gimnazije-i-strukovne-skole/> (posjet 13.10.2019.)

6 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html (posjet 13.10.2019.)

Prikazi Židova koji se temelje na stereotipima i glasinama, a koji potječu iz srednjega vijeka mogu se usporediti i povezati sa modernim antisemitskim prikazima.

Ishodi učenja. Učenici će:

- a) koristiti zbirku *Europeana* u svrhu pronalaženja izvora učenja;
- b) razviti vještine grupnog rada i vještine suradničkog učenja;
- c) razumjeti pojam intelektualnog vlasništva, te naučiti kako ispravno pripisati autorska prava izvorima učenja;
- d) koristiti informacijsko-komunikacijske tehnologije u procesu učenja;
- e) analizirati vizualne materijale (fotografije, video uratke i slikovne materijale), opisati i identificirati prikaze Židova od srednjeg vijeka do modernoga doba;
- f) izraditi lente vremena pomoću koje će prezentirati vizualne prikaze Židova od srednjovjekovlja do modernoga doba;
- g) nabrojati i opisati narativne stereotipe i mitove o Židovima iz srednjega vijeka;
- h) istražiti promjenu i kontinuitet u vizualnoj reprezentaciji Židova od srednjovjekovlja do modernoga doba;
- i) usporediti srednjovjekovne i moderne prikaze Židova;
- j) razviti kritički odnos prema stereotipima, mitovima i glasinama;
- k) razlikovati antijudaizam od antisemitizma i razumjeti na koji način je antijudaizam utjecao na pojavu antisemitizma.

3. VJEŠTINE ZA 21. STOLJEĆE:

- a) suradnja i komunikacija – suradničko učenje i učenje u timu;
- b) digitalna pismenost – uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologija i vještina prepoznavanja autorskih prava;
- c) kreativnost – kreativni i inovativni oblici izrade i prezentiranja završnih rezultata učenja;
- d) kritičko razmišljanje.

4. NOVI TREND OVI U POUČAVANJU I UČENJU:

- a) učenici i njihove potrebe u učenju su u središtu nastavnog i obrazovnog procesa;
- b) suradničko učenje – jak naglasak na grupnom radu;

- c) učenje kroz pretraživanje vizualnog materijala: slike i multimedija su snažniji od verbalnog poticaja;
- d) „mobilno“ učenje – pristup znanju uz pomoć mobitela (*smartphonea*) i tableta;
- e) „BYOD“ („Bring Your Own Device“ – Ponesi svoj uređaj) – učenici donose svoj uređaj na nastavu i koriste ga kao pomagalo u učenju.

5. KORELACIJA – VEZE TEME NASTAVNE JEDINICE S DRUGIM NASTAVNIM PREDMETIMA

Građanski odgoj – učenje o stereotipima, glasinama i diskriminaciji, poučavanje o ljudskim pravima, poučavanje o Holokaustu i zločinima protiv čovječnosti

Etika – vjerska diskriminacija, propaganda

Sociologija – govor mržnje, propaganda

Pravo – zakoni o ljudskim pravima i sprečavanju govora mržnje

6. OBLICI RADA

Grupni rad, suradničko učenje, individualni rad, frontalni rad

7. METODE POUČAVANJA

Demonstracija, izlaganje, vođeni i slobodni razgovor

8. METODE UČENJA

Istraživanje zbirke *Europeana*, kreativni rad (priprema plakata za demonstraciju, izrada vremenske lente), rad na pripremljenim pisanim materijalima, učeničko izlaganje

9. LITERATURA I NASTAVNI MATERIJALI

Popis izvora iz zbirke *Europeana*:

A) Srednjovjekovni vizualni izvori:

1. Fortalitium Fidei – Tvrđava vjere

https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200397/BibliographicResource_3000126264857.html?q=fortress+of+faith#dclId=1549142719220&p=1

2. Liber Chronicarum

https://www.europeana.eu/portal/en/record/90402/RP_P_2016_49_40_5.html?q=liber+chronicarum#dclId=1549200240648&p=10

3. Liber Chronicarum – cijeli rukopis

autem illustres balthazar z magnus fratres re comperta cum vestigia vulnerum
 et reliquias eius contempserunt ac reliquias illius in concrementis

http://www.europeana.eu/portal/en/record/07931/diglit_is00309000.html?q=liber+chronicarum#d-clid=155041383348&p=1

4. Peregrinatio in terram sacram – cijeli manuskript:

https://www.europeana.eu/portal/en/record/0940429/_nnwp314.html?q=Peregrinatio+in+terram+sacram#dcId=1550413833348&p=1

5. Missale Ad Usum – cijeli manuskript; Ecclesia et Synagoga

https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200519/ark__12148_btv1b55006386w.html?q=missale+ad+usum+parisiensis#dcId=1549207508860&p=1

6. Srednjovjekovni prikaz Židova

https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200122/BibliographicResource_1000056121013.html?q=christ+among+doctors#dcId=1549799102230&p=1

https://www.europeana.eu/portal/en/record/09403/o_rehi_5270.html?q=jude#dcId=1549799102230&p=4

<https://www.europeana.eu/portal/en/record/15501/008027.html?q=jude#d-clid=1549799102230&p=8>

<https://www.europeana.eu/portal/en/record/15501/007802.html?q=jude#d-clid=1549799102230&p=8>

7. Sljepilo Židova

https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200397/BibliographicResource_3000126265564.html?q=Breviari+d%27Amor#dclid=1550354967955&p=1

8. Izrugivanje Krista

https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200397/BibliographicResource_3000126259255.html?q=harley+957#dclid=1550366247365&p=1

9. Židovski šešir

https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200520/ark__12148_bpt6k9400936h.html?q=christian+maurice+engelhardt#dcId=1550366340437&p=1&rp=6

10. Ecclesia at Synagoga

https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200122/BibliographicResource_1000056117595.html?q=synagoga+ecclesia#dcId=1570472104658&p=1

B) Moderni izvori:

1. Antisemitska propaganda

https://www.europeana.eu/portal/en/record/2058618/object_KUAS_7735815.html?q=juden+karikatur#dcId=1550414159943&p=1

2. Vječni Žid (Der Ewige Jude)

https://www.europeana.eu/portal/en/record/2048043/ProvidedCHO_Universit_t_Osnabr_ck____Historische_Bildpostkarten_2796.html?q=jude#dcId=1549799102230&p=1

3. Prikaz Židova iz 19. stoljeća

https://www.europeana.eu/portal/en/record/08547/sgml_eu_php_obj_gr011200.html?q=jude#d-clid=1549799102230&p=1

4. Trijumf Crkve – Jan van Eyck

https://www.europeana.eu/portal/en/record/2048429/item_ZMCRFXZRWSRDSEJLEM4KPFJH2YYPF3UY.html?q=what%3A%22Jodendom%22#d-clid=1549806117005&p=5

5. Prikaz rabina

https://www.europeana.eu/portal/en/record/08547/sgml_eu_php_obj_z0046200.html?q=what%3A%22Antisemitismus%22#dclid=1550414232533&cp=1

6. Antisemitski poster

https://www.europeana.eu/portal/en/record/08547/sgml_eu_php_obj_p0006885.html?q=what%3A%22Antisemitismus%22#dclid=1549804785087&cp=2

C) Internetski izvori i multimedija:

1. The Ancient Roots of Anti-Judaism (Drevni korijeni antijudaizma):

<https://www.facinghistory.org/resource-library/video/ancient-roots-anti-judaism>

2. Stereotipi o Židovima

https://en.wikipedia.org/wiki/Stereotypes_of_Jews

D) Literatura za nastavnike:

Lipton, Sara: *Dark Mirror: The Medieval Origins of Anti-Jewish Iconography (Mračno zrcalo: srednjovjekovni korijeni antižidovske ikonografije)*. New York, Metropolitan, 2014.

Falk, Brooke: *Assaults on the Faith: Imagining Jews and Creating Christians in the Late Middle Ages (Napadi na vjeru: zamišljanje Židova i stvaranje kršćana u kasnom srednjem vijeku)*. New Brunswick, New Jersey, 2017. (poveznica: <https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/52197/>; posjet 6.10.2019.)

Lackner, Jacob: *Jews Through Christian Eyes: The Jewish 'Other' in Thirteenth-Century Papal Documents, Artwork, and Sermons (Židovi u kršćanskim očima: Židovski 'Drugi' u trinaestoljetnim papirskim dokumentima, umjetnosti i propovjedima)*. Texas Tech University, 2012. (poveznica: <https://ttu-ir.tdl.org/bitstream/handle/2346/45294/LACKNER-THESIS.pdf?sequence=2&isAllowed=y>; posjet 6.10.2019.)

E) Artikulacija nastavne jedinice:

1. Uvodni dio sata

Nastavnik daje uvod u nastavnu jedinicu, objašnjava cilj nastavne jedinice i govori učenicima o ishodima koje bi trebali ostvariti.

2. Obrada gradiva

2.1. Razgovor o stereotipima i definiranje pojmova.

Učenici i nastavnik/nastavnica razgovaraju o pojmovima stereotip ili predrasuda. Predložena pitanja za razgovor:

- a) Što su stereotipi ili predrasude?
- b) Na koji način zajednica ili skupina postaje metom stereotipa i diskriminacije?
- c) Koji su najčešći stereotipi o Židovima i njihovoj zajednici?
- d) Kada se pojavio antisemitizam i koje je značenje tog pojma?
- e) Na koji način predrasude doprinose nasilju i potlačivanju?
- f) Što je antijudaizam?

2.2. Gledanje video materijala– kratkog filma Drevni korijeni antijudaizma⁷

Gledanjem navedenog kratkog filma učenici će vidjeti kratki povijesni pregled anti-judaizma od vremena Rimskog Carstva do modernih vremena, kao i brojne predrasude s kojima su se Židovi morali suočavati kroz povijest.

Za vrijeme gledanja video uratka, učenici bilježe nepoznate pojmove ili pitanja u aplikaciji OneNote (ili nekoj drugoj aplikaciji za digitalne bilješke). Učenici koriste aplikacije na svom pametnom telefonu, tabletu ili računalu.

2.3. Razgovor o video uratku, definiranje nepoznatih pojmova i odgovaranje na pitanja.

Nakon gledanja videa, učenici čitaju nepoznate pojmove koje su susreli ili pitanja koja žele postaviti.

Predložena pitanja za razgovor:

- a) Do kojeg vremena sežu negativne predodžbe o Židovima?
- b) Koji stereotipi, lažne predodžbe i mitovi o Židovima se iznose u videu?
- c) U kojem razdoblju se dogodilo prvo masovno ubojstvo Židova u Europi?
- d) Na temelju informacija u videu, opiši promjene u statusu židovskih zajednica u Europi.
- e) Zbog čega je mnogo Europljana povjerovalo u stereotipe i lažne vijesti o Židovima?
- f) Na koji način možemo „razbiti“ stereotipe i lažne predodžbe koji su duboko ukorijenjeni u društvu?

2.4. Grupni rad učenika i učenica na bazi podataka *Europeana Collections*

Učenici se dijele u manje skupine.

a) Svaka skupina učenika čita unaprijed pripremljeni tekst sa popisom stereotipa, generaliziranih ili lažnih predodžbi o Židovima od srednjovjekovlja do modernih vremena. Ovaj popis mogu pročitati na mrežnoj stranici https://en.wikipedia.org/wiki/Stereotypes_of_Jews ili je nastavnik priprema u tiskanom obliku.

Prijedlog popisa predrasuda o Židovima kroz povijest koje nastavnik priprema za učenike je:

- predrasude o fizičkim osobinama Židova – „židovski nos“, „židovska kosa“;
- predrasude o bihevioralnim karakteristikama Židova – odgovaranje na pitanje pitanjima, pohlepa, štedljivost, škrtost;

⁷ Kratki video materijal *The Ancient Roots of Anti-Judaism* (Drevni korijeni antijudaizma) nalazi se na mrežnoj stranici organizacije *Facing History and Ourselves* (Suočavanje s poviješću i sa nama samima) koja objavljuje edukativne materijale o rasizmu, antisemitizmu i predrasudama, a povezuje nastavnike diljem svijeta. Organizacija nastoji motivirati učenike na aktivno suočavanje sa predrasudama i na životne izbore koji bi ostvarili svijet pravednosti i jednakosti <https://www.facinghistory.org/resource-library/video/ancient-roots-anti-judaism>; (posjet 13.10.2019.)

- predrasude o „tipičnim“ židovskim karakterima – tip „prekrasne Židovke“ (koja izaziva požudu, iskušenje i grijeh), tip „židovske majke“ (preglasne, izrazito zaštitničke majke koja prigovara i pretjerano se upleće u živote svoje djece), tip „židovske princeze“ (razmažene, sebične, bogate nasljednice), tip „dobrog židovskog dečka“ (plemenitog, učenog, nježnog i osjetljivog momka), tip „židovskog advokata“ (pаметan, pohlepan, nepošten, nemoralan), tip „židovskog lika“ (prikazanog sa „židovskim nosom“, dugih brada, odrpanom odjećom i sa izrazitim židovskim naglaskom);
- moderne predrasude o Židovima (ekonomski antisemitizam i propaganda): Židovi su imućni, škrti, pohlepni, kontroliraju poslovni svijet, fokusiraju se na profit, skloni su prevarama i idu na korist samo svojoj zajednici.⁸

b) Svaka grupa učenika i učenica istražuje bazu podataka *Europeana Collections* pomoću pametnih telefona, tableta ili računala. Cilj ove aktivnosti je pronaći i istražiti specifične slikovne izvore (srednjovjekovne kronike, rukopise ili minijature) koje prikazuju Židove, a kasnije i moderne prikaze Židova (antisemitske karikature i propagandne crteže). Nastavnik/nastavnica pomaže učenicima u pretraživanju tako da im daje nazive srednjovjekovnih kronika ili rukopisa ili ključne riječi pretraživanja u bazi podataka.⁹

c) Učenici i učenice uspoređuju pisani popis stereotipa i lažnih predodžbi o Židovima i uspoređuju ih sa slikovnim izvorima. Pisani izvor pomaže im u identificiranju specifičnosti u slikovnim prikazima iz srednjega vijeka ili modernoga doba.

d) Učenici prikupljaju pronađeni slikovni materijal, kronološki ga razvrstavaju i stvaraju digitalnu ili crtanu vremensku lentu reprezentacije Židova od srednjovjekovlja do modernog vremena. Ako izrađuju digitalnu vremensku lentu, služe se aplikacijama koje su izabrali sami ili u dogovoru sa nastavnikom/nastavnicom. Uspoređuju prikaze, identificiraju promjene i konstante u vizualnim prikazima Židova.

Učenicima se može ponuditi i opcija izrade plakata, bilo u digitalnom obliku pomoću aplikacije ili papirnatog plakata na kojima će učenici izložiti pronađene slikovne izvore i njihova objašnjenja.

e) Učenici prezentiraju izrađene vremenske lente ili plakate koje su izradili. Ističu koji su stereotipi o Židovima i danas prisutni i koji od njih su duboko ukorijenjeni. Učenici kroz razgovor sa nastavnikom objašnjavaju na koje je načine srednjovjekovno stereotipno prikazivanje utjecalo na antisemitske prikaze Židova u moderno vrijeme.

8 Detaljni popis predrasuda o Židovima kroz povijest na engleskom jeziku mogu se pronaći na sljedećoj mrežnoj stranici: https://en.wikipedia.org/wiki/Stereotypes_of_Jews (posjet 13.10.2019.)

9 Predložene ključne riječi za pretragu baze podataka mogu biti: „jew“, „jews“, „Juden“, „antisemitisk“, „antisemitismus“ i nazivi srednjovjekovnih kronika i rukopisa

SUMMARY

Medieval anti-Judaism and modern anti-Semitism

The author presents a learning scenario or a lesson plan on the medieval anti-Judaism and modern anti-Semitism. It encourages secondary school teachers to incorporate *Europeana Collections* database sources in their teaching and their students to use and explore this database in order to examine and analyze connections between medieval anti-Judaism and modern anti-Semitism. The main aim of the learning scenario is to understand that anti-Semitism is not an exclusively modern phenomenon, that the roots of anti-Semitism can be traced back to medieval time and that the stereotypical representation of the Jews is rooted in the European culture. According to the proposed learning scenario, students will analyze visual materials, discuss them and order them chronologically. The proposed learning methods will improve students' presentation skills, group and individual work. The article covers the examples of visual materials and group work questions.

Key words: anti-Judaism, anti-Semitism, *Europeana Collections*, professional online training, History teaching